

OBČASNÍK SPUSA

ČERVENEC 2015

číslo 10.

SPOLEČNOST PŘÁTEL USA – THE SOCIETY OF FRIENDS OF THE USA
ČESKO-AMERICKÝ KLUB – THE CZECH-AMERICAN CLUB
POBOČKA PRAHA – hlavní město

Díky laskavosti našeho Vzdělávacího střediska pokračuje **výuka angličtiny**, nyní však každý pátek od 15 do 16ti hodin. Pak někdy následuje **kulturní program** s přátelským posezením. Program bývá oznámen samostatně. Těšíme se na Vaši účast.

Aljaška (anglicky *Alaska*, výslovnost je na plochu největší stát USA. Jeho rozloha činí 1 717 854 km² a počet obyvatelstva byl dle staršího sčítání asi 627.000 obyvatel. Hlavním městem je Juneau, největším Anchorage. Jde o zemi s divokou přírodou a řadou přírodních rezervací, která skrývá rozsáhlé zásoby ropy a dalšího nerostného bohatství.

Šek, kterým poukázala vláda USA vládě carského Ruska 7,2milionů USD za odstoupení územních nároků na Aljašku

Název Aljaška byl převzat z aleutského slova „Alyeska“, znamenajícího „Velká země“. Jiná teorie o původu jména říká, že bylo odvozeno od Aleutovského slova „Alaxsxaq“, čili „Poloostrov“. Prvními obyvateli Aljašky byli zřejmě lidé z doby ledové. Ti se stěhovali ze Sibíře směrem na východ a na Aljašku vstoupili přes pevninský most, který v prehistorických dobách spojoval Asii a Severní Ameriku (asi před 30 až 40.000 lety). Poté byl v době meziledové zalit mořem a oba kontinenty byly odděleny dnešním Beringovým průlivem.

Počátek novodobých dějin Aljašky je možno zaznamenat v 17. století. Tehdy byli prvními zájemci o tato území sibiřští kozáci, lovci a obchodníci, kteří přišli na Aljašku právě přes Beringův průliv. Ten byl pojmenován podle Vituse Beringa, dánského kapitána v ruských službách, který průlivem proplul v roce 1728.

Rusové postupně obsadili Aleutské ostrovy a území Aljašky a rozvinuli obchod s kožešinami. Působili zde také Španělé, Britové, Francouzi a Američané.

Na jaře 1867 Spojené státy americké koupily od Ruska Aljašku za 7,2 mil. dolarů (5 centů za hektar), což činí přibližně 90 milionů v roce 2003. Důvodů prodeje bylo víc. Jednak proto, že ruská státní pokladna zela prázdnotou, ale také, že si ruské vedení uvědomovalo dlouhodobě neudržitelnost Aljašky pro velkou vzdálenost i blízkost Britského dominia Kanady. Dále byl nemalým důvodem krach projektu výstavby telegrafní soustavy, která vedla z Kalifornie do kontinentální Severní Ameriky, přes Beringovu úžinu do Moskvy, kde se napojovala na celoevropskou síť. USA investovaly do projektu přes 3 miliony dolarů, ale ruská strana podstatně méně. Všechna tato hlediska, pro i proti, se uvažovala, až došlo 30. března 1867 tehdejší ministrem zahraničí Williamem H. Sewardem k uspořádání koupě od Ruského impéria. Tato koupě se později ukázala pro USA velice výhodnou z hospodářského i strategického hlediska. Otevřel se přístup k obrovskému přírodnímu bohatství – nerostné suroviny a později i ropa a zemní plyn, možnosti rybolovu, rozsáhlé lesy, kožešiny. Na Aljašce byla také objevena velká naleziště zlata, převážně okolo řek Yukon a Klondike. Na sever začaly během „Zlaté horečky“ (1897–99) přicházet desítky tisíc kopáčů v naději, že narazí na bohaté naleziště. Populace na Aljašce se za 10 let téměř zdvojnásobila. Významným pro obchod se stal lov lososů a velryb. S objevy nalezišť ropy se rozvíjel i průmysl.

Na Aljašce byly vybudovány silnice, mosty, koleje, přístavy a trajekty. Ve 20. století s rozvojem letectví vláda podporovala také výstavbu a údržbu letišť.

Za působení prezidenta USA Eisenhowera byla Aljaška přijata za stát USA. 3. ledna 1959 se tedy Aljaška stala 49. americkým státem.

Geografie: Stát Aljaška se nachází na severozápadě severoamerického kontinentu a přilehlých ostrovech. Od ostatních států USA jej odděluje na jihu a jihozápadě Tichý oceán (Aljašský záliv), jednak Kanada (hraničí s Britskou Kolumbií a Yukonským teritoriem) na jihovýchodě a východě. Na západě ji Beringovo moře, Beringův průliv a Čukotské moře oddělují od Ruské federace, na severu se pak nachází Severní ledový oceán (konkrétně Beaufortovo moře).

Rozloha Aljašky je 1 717 854 km², z toho asi 13 % tvoří vodní plocha. Aljaška měří ze severu na jih 2.240 km a ze západu na východ 3.550 km. Střední nadmořská výška činí asi 580 m n. m. Jde o největší stát USA, který je o něco větší než součet rozlohy dvou v pořadí následujících (Texas a Kalifornie). Má též ze všech států USA nejdelší a nejčlenitější mořské pobřeží.

Vlajka státu

K zemi patří četné pobřežní ostrovy a od poloostrova Aljaška do Tichého oceánu se zatíná ostruha Aleutských ostrovů, na nichž se nacházejí četné aktivní vulkány.

Členité je i aljašské vnitrozemí pokryté pohořími. Sever země pokrývá permafrost a ledovec. V říjnu 1998 bylo 65 % rozlohy státu vedeno jako některý z typů chráněného území. Dalších 10 % pak bylo pod správou společenství a korporací původních obyvatel (podle *Alaska Native Claims Settlement Act*).

Přírodní podmínky: Aljaška se nachází v severozápadní části Kordiller, které začínají právě na Aljašce a mají zde západovýchodní průběh. Přírodní celek Aljašky, zahrnující v orografickém členění i část kanadského území představuje rozsáhlý poloostrov s obloukem Aleutských ostrovů na západě (řetěz 150 ostrovů v délce asi 1.800 km) a horským systémem Mackenziho pohoří na východě. Nachází se zde nejvyšší hora Severní Ameriky Mount McKinley (6.168 m n. m.). Na přírodním horském pásmu leží nejrozsáhlejší pevninské ledovce Severní Ameriky, jejichž splazy většinou dosahují k mořské hladině. Kde nejsou ledovce, pokrývá svahy i roviny arktická tundra a asi 600 tisíc km² smrkových a jedlových lesů. Na území Aljašky je rozptýleno přes 3 miliony jezer (s rozlohou nad 8 hektarů), převážně glaciálních. Reliéf Aljašky se svažuje od okrajových hor do centrálních pánví a plošin, ukloněných k západu, kterými protéká největší aljašská řeka Yukon, ústící do Beringova moře. Pobřežní čára měří téměř 53 tisíc km. K území patří i několik set ostrovů, lemujících zejména jižní pobřeží. Orografické oblasti Aljašky vznikly přirozeným uplatněním geologických, geomorfologických a klimatických faktorů a tvoří čtyři velké celky: jižní horskou oblast, mezihorské plošiny, severní horskou oblast a arktické pobřežní nížiny.

Aleutian Range a Aleutské ostrovy: Od pevninského Aleutského pohoří vybíhá do moře oblouk vulkanických Aleutských ostrovů. Směrem k západu jsou stále menší a vzdálenost mezi nimi se zvětšuje od 8 do 135 km. Nejzápadněji leží poměrně velký ostrov Attu. Aleutský ostrovní oblouk je dlouhý 2.500 km a leží v něm asi 80 velkých sopek, z nichž minimálně 36 je aktivních. Výšky jednotlivých vulkánů se pohybují od 1.500 do 3.000 m a na vrcholech starých kuželů někdy vznikly obrovské kaldery o průměru 2,5 až 13 km. Největší z nich a patrně jedna z největších na světě je Buldírská kaldera s vnitřními rozměry 43 x 20 km.

Obyvatelstvo a hustota osídlení Aljašky: Podle sčítání lidu z roku 2010 zde žilo 710.231 obyvatel. Naprostá většina obyvatelstva je koncentrována při pobřeží a v údolích řek, naopak velká část centrální a severní Aljašky je neobydlena. V roce 1990 žilo 68 procent obyvatel v oblastech klasifikovaných, jako městské a populace tu vykazuje výrazně vyšší přírůstek obyvatelstva, než na venkově. Již od prvních dnů osídlování Aljašky, přitahovaly menší či větší města více přistěhovalců, nežli venkov.

Běloši tvoří 69 procent celé aljašské populace. Největší menšinou jsou potomci původních obyvatel Aljašky - Eskymáci, Aleuti a místní populace Indiánů - kteří tvoří asi 15,6 procent všech obyvatel Aljašky. Eskymáci obývají zejména severní arktickou část, ale i pacifické oblasti, to jsou tzv. tichomořští Eskymáci. Výrazně méně je Aleutů, obyvatel západní části Aljašky - Aleutských ostrovů. Na jihu Aljašky žijí skupiny tzv. lesních Indiánů, z nichž nejpočetnější je kmen Tlingitů, spíše na jihovýchodě území. Ve vnitrozemí žije další silný indiánský kmen Athabaskové. Početně slabší jsou dva indiánské kmeny, které na Aljašku přišly v 17. a 18. století z Kanady - Haidové a Tsimshianové, obývající jihovýchod Aljašky.

Dále tu žijí asiáté 4 %, černoši 3,5 %, domorodí Hawaici a jiné tichomořské národy 0,5 %. Asi 7 % obyvatel jsou míšenci. Současná aljašská populace je relativně mladá. V roce 2000 bylo 30 procent obyvatelstva mladší 18 let. Prvními evropskými osadníky Aljašky se stali ruští obchodníci s kožešinami na ostrově Kodiak. Stejně jako v jiných částech světa i zde příchod bělochů vedl k vymírání populace původních obyvatel, hlavně následkem zavlečených infekčních nemocí, alkoholu a vzájemných konfliktů mezi domorodci a přistěhovalci. S příchodem ruských lovců kožešin se snížil počet domorodých Aleuťanů, obývajících Aleutské souostroví, z původních 20.000 na pouhé dva tisíce. V polovině 19. století se populace původních obyvatel nebezpečně snížila během epidemií tyfu a spalniček.

V roce 1867, kdy proběhlo na Aljašce první sčítání lidu, tu žilo 32.000 obyvatel, z toho bylo pouze 430 přistěhovalců z Evropy. To bylo v roce, kdy USA koupily Aljašku od Ruska. Poté ještě počet původních obyvatel mírně klesal. S objevem zlata na Aljašce sem přicházely, především z Ameriky, tisíce lidí za bohatstvím. Mnozí z nich tu založili osady a již odtud neodešli. Tím prudce vzrostl počet obyvatel Aljašky. Ovšem zároveň také stoupal i počet původních obyvatel, kteří v roce 1906 již tvořili téměř polovinu z celkového počtu 63.000 obyvatel. V roce 1968 byla na Aljašce objevena ložiska ropy a se stavbou transaljašského ropovodu přibývalo i pracovních příležitostí. Během období 1940 až 1980 však vzrostl počet obyvatel Aljašky ze 72.500 na 402.000.

Dovoluji si připomenout možnost placení členských příspěvků. Můžete osobně nebo přímo na náš účet, který má čís: 135 135 383/ 0300 Poštovní spořitelny, tj. kdekoliv na poště nebo z bankomatu. Současně připomínám i prosbu na zaslání vašich příspěvků do Občasníku.
Za pražskou pobočku Petr Jílek